

Zit er een *blind spot* in jouw informatievaardigheden?

1. Inleiding

Onze workshop vindt zijn oorsprong in het praktijk- en onderwijsgericht onderzoek *Digi-info, elke Howest-student online informatievaardig*. In het onderzoek wordt nagegaan hoe docenten digitale informatievaardigheden beter kunnen ondersteunen en faciliteren binnen cursusonderdelen en hoe ze die vaardigheden volledig kunnen inbedden in een curriculum. Het digitale aspect krijgt een specifieke klemtoon omdat de eerste onderzoekstappen van ons doelpubliek, de zogenoemde *digital natives* (Prensky 2001), online starten. Volgens Prensky (2001; 2004) zijn *digital natives* voortdurend met elkaar in verbinding en creëren en delen ze stelselmatig informatie. De begrippen ‘inspireer’, ‘versterk’ en ‘reflecteer’ vormen het theoretisch kader waaraan methodieken en *good practices* gekoppeld zijn. Daarnaast werd de mediacampagne *Iedereen dipster (Digital Information Professional)* gelanceerd, met een bijhorend competentieprofiel dat is aangepast aan elke opleiding en de attitudes en vaardigheden omschrijft die we nodig hebben om een *dipster* te worden in een bepaald studiegebied.

2. Aanleiding

Recent onderzoek toont aan dat scholen die investeren in diversiteit de welzijns- en prestatiekloof verkleinen (Celest e.a. 2019). In onze eigen instelling voor hoger onderwijs erkennen wij deze diversiteit ('vooropleiding', 'SES', 'culturele achtergrond', enz.) en willen we daar positief en *hands-on* mee aan de slag gaan. In een bevraging gaven lectoren aan een heterogene studentenpopulatie binnen hun klasmuren te observeren. Ze erkenden dat ze hun manier van ondersteuning moeten aanpassen bij onderzoeksvragen, papers, eindproeven, veldwerk, enz. Ander recent onderzoek toont aan dat studenten het moeilijk vinden om informatie te selecteren, te evalueren en te monitoren (Clemens 2014). We gebruiken bij ons onderzoek een *bottom-up* aanpak, waarbij we de digitale informatievaardigheden van studenten willen verbeteren, alsook die van onze lectoren zelf, aangezien beide groepen ertoe neigen hun eigen informatievaardigheden te overschatten (Pynoo & Kerckaert 2013; Wan 2011). Lectoren zijn vaak onvoldoende getraind om online informatievaardigheden te ondersteunen bij hun studenten (Daly, Pachler & Pellentier 2009; Pynoo & Kerckaert 2013; Shiu, Fong & Lam 2010). Terwijl 21ste-eeuwse vaardigheden hoog aangeschreven staan en digitale onderzoeksvaardigheden hier duidelijk een onderdeel van zijn, ondervinden lectoren moeilijkheden om die te integreren in de onderwijspraktijk. Meer nog: de vaardigheden worden zelden structureel ingebed in het curriculum (Thijs, Fisser & van der Hoeven 2014).

De blind spot bias

Bias of cognitieve vooroordelen, zijn fouten in redeneren, evalueren en onthouden. Vaak komen ze voor als gevolg van het vasthouden aan iemands voorkeuren en overtuigingen, ongeacht tegengestelde informatie. Een '*blind spot*' of 'blinde vlek' is iets wat je consequent over het hoofd ziet, vaak onbedoeld. Binnen de thematiek van onderzoeksvaardigheden duidt dit op het systematisch overschatten van je eigen vaardigheden online. De blinde vlek slaat dan op de kennis of vaardigheden die iemand mist om online adequaat informatie te vinden, te beoordelen en te verwerken. In onze workshop willen we deelnemers dat laten ondervinden. Op die manier hopen we de ogen van deelnemers te kunnen openen, zodat ze zich zouden openstellen om hun vaardigheden bij te schaven. Een segment van 'digitaal informatievaardig zijn' hangt nu eenmaal vast aan attitude. We willen deelnemers dan ook aanmoedigen om te reflecteren op hun eigen digitale informatievaardigheden om hun kennis te vergroten over het snel veranderende digitale landschap.

3. Methodologie & probleemstelling

Om het probleem in kaart te brengen, hebben we semigestructureerde interviews gedaan met de pilotopleidingen binnen ons onderzoek. Daarnaast werden vragenlijsts-

ten afgenomen bij lectoren. De zeven pilotopleidingen komen uit diverse pijlers binnen onze instelling. We kozen bewust voor een diverse groep, zodat we een breed scala aan instroom van studenten dekken. Verder willen we de ontwikkelde *tools* in onze implementatiefase hogeschoolbreed verspreiden. Contacten op de verschillende campussen zijn hierbij onontbeerlijk.

In de interviews werd gepolst naar de problemen en uitdagingen die docenten onder vinden bij het ondersteunen van digitale informatievaardigheden. De heterogene studentenpopulatie kwam hier sterk op de voorgrond, net zoals het snel veranderende digitale landschap. Ook werd nagegaan hoe informatievaardigheden worden ingebed in het curriculum. Op die manier hebben we de pilotopleidingen kunnen indelen in drie groepen: op basis van hoe sterk informatievaardigheden reeds zitten ingebouwd in het curriculum en op basis van of er al actief ondersteuning wordt geboden (sterk uitgebouwd, gefragmenteerd aanwezig of impliciet aanwezig). Dat gaf ons de nodige inzichten om doelgericht een kader te ontwerpen. De implementiefase is nog steeds in uitvoering.

Daarnaast lanceren we de reeds genoemde mediacampagne *Iedereen dipster*. We willen hierbij sterk aantonen hoe belangrijk digitale informatievaardigheden zijn. Aangezien een grote factor van ‘het informatievaardig zijn’ samenhangt met een zekere attitude, willen we vanuit het begrip *dipster* een professioneel competentieprofiel aanreiken dat de bijhorende attitudes en vaardigheden omschrijft. Het *dipster*-competentieprofiel zal aangepast worden aan de opleidingen, zodat die hun eigen accent kunnen leggen. Ook is er een directe link aanwezig naar ons theoretisch kader.

In het kader ‘inspireer – versterk – reflecteer’ (zie: Figuur 1) kunnen *tools* en goede praktijken geïntegreerd worden. Die kunnen op hun beurt een plaats krijgen in diverse cursusonderdelen binnen het curriculum. Bij ‘inspireer’ willen we vooral aan de studenten aantonen dat er een zekere noodzaak is om informatievaardig te zijn. We laten binnen verschillende opleidingssegmenten rolmodellen aan het woord (bekend in hun vak, oud-studenten, enz.) die dit belang toelichten. Het onderdeel ‘versterk’ bestaat uit diverse clusters waarin lesstrategieën aangereikt worden om informatievaardigheden te ondersteunen. In dit segment willen we ook de kennis en vaardigheden van onze eigen docenten aanscherpen. We suggereren ook verticale leerlijnen en niveaus van ondersteuning. Binnen het onderdeel ‘reflecteer’ staan we stil bij feedback- en coachingstrategieën zodat studenten zich ondersteund voelen en docenten de pijnpunten kunnen ontdekken.

<i>inspireren</i>	<i>versterken</i>	<i>reflecteren</i>
<i>Wat is het belang van digitale vaardigheden?</i>	<i>Hoe kan ik digitale informatie: - beter opzoeken? - beter beoordelen? - beter verwerken?</i>	<i>Kritisch nadenken over eigen gebruik en handvaten aanreiken voor bijsturing.</i>

Figuur 1 – Het kader ‘inspireer – versterk – reflecteer’.

4. Besluit

Een project breed inzetten, dat zich richt op diverse doelgroepen en dat als concreet doel de ontwikkeling van een *tool* heeft die op diverse niveaus van een instelling voor hoger onderwijs kan dienen, is een uitdaging. Daarnaast is het belangrijk om een bereidwilligheid te creëren bij de docenten om het kader te integreren in cursusonderdelen en curricula. Aangezien het onderzoek nog loopt en de implementatie bij de pilotopleidingen net in een testfase is gegaan, kunnen we nog geen eindconclusie geven. Wel is zeker dat docenten een duidelijke nood aangeven om sterker in te zetten op digitale informatievaardigheden. Docenten hebben zowel nood aan ondersteuning bij wat betreft kennis van het thema als aan hapklaar materiaal dat rechtstreeks geïmplementeerd kan worden in hun lesplanningen, opdrachten en curriculum. Op die manier kan het project docententeams blijvend professionaliseren en kan het voor een heterogene studentenpopulatie duurzaam van nut zijn.

Referenties

- Celest, L., G. Baysu, K. Phalet, L. Meeussen & J. Kende (2019). “Can School Diversity Policies Reduce Belonging and Achievement Gaps Between Minority and Majority Youth? Multiculturalism, Colorblindness, and Assimilationism Assessed”. In: *Personality and Social Psychology Bulletin*. Online raadpleegbaar op: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0146167219838577?af=R>.
- Clemens, J. (2014). “Het nieuwe lezen, anders bekeken: Een belangrijke uitdaging voor de taalleraren”. In: *Levende Talen Magazine*, 101(4), p. 4-8.
- Daly, C., N. Pachler & C. Pelletier (2009). ‘Continuing Professional Development in ICT for Teachers: A literature review’. London: University of London, BECTA.

- Prensky, M. (2001). "Digital natives, digital Immigrants". In: *On the Horizon*, 9 (5), p. 1-6.
- Prensky, M. (2004). "The emerging online life of the digital native: What they do differently because of technology, and how they do it". Online raadpleegbaar op: http://www.marcprensky.com/writing/Prensky-The_Emerging_Online_Life_of_the_Digital_Native-03.pdf.
- Pynoo, B., S. Kerckaert, K. Goeman, J. Elen & J. van Braak (2013). 'MICTIVO2012 Monitor voor ICT- integratie in het Vlaamse onderwijs'. Brussel: OBPWO.
- Shiu, H., J. Fong & J. Lam (2010). "Facebook – Education with Social Networking Websites for Teaching and Learning. Hybrid Learning". In: *Lecture Notes in Computer Science*, 6248, p. 59-70.
- Thijs, A., P. Fisser & M. van der Hoeven (2014). '21e eeuwse vaardigheden in het curriculum van het funderend onderwijs: een conceptueel kader'. Enschede: SLO.
- Wan, N. (2012). "Can we teach digital natives digital literacy?". In: *Computers & Education*, 59 (3), p. 1065-1078.